

Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΚΗΤΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Ὁ ὅρος «Ἀσκητικὴ Γραμματεία» περικλείει μία μεγάλη ποικιλία ἔργων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν διδαχές, καθημερινές ἱστορίες καὶ συμβουλές ὁσίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ἀφοροῦν στὴν οἰκοδομὴ, ἄσκηση καὶ τελείωση τόσο τῶν μοναχῶν ὅσο καὶ τῶν λαϊκῶν στὴν πνευματικὴ ζωή. Ἡ ἀσκητικὴ γραμματεία ἀνθίζει μαζὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ μοναχισμοῦ στὴν Αἴγυπτο. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἐξαπλωθεῖ ὡς ἔθος στὰ ὑπόλοιπα ἀσκητικὰ κέντρα (Παλαιστίνη, Λιβύη, Ἅγιο Ὅρος κ.λπ.). Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ διάσωση ἀποφθεγμάτων ἀπὸ τὶς Ἀμμάδες¹, τὶς γυναῖκες ἀσκήτριες, σὲ ἐποχές ὅπου ἡ γυναικεὶα παρουσία, στὴν καλύτερη περίπτωσι, ἐξαντλοῦνταν στὸ νοικοκυριό της.

Ἡ ἀξία τῆς ἀσκητικῆς γραμματείας ἔγκειται:

Α. στὴν ἀπόδειξη ὅτι οἱ Εὐαγγελικὲς ἐντολές μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπήσει εἰλικρινὰ τὸν Θεό.

Β. στὴν ἀπλότητα καὶ ἀμεσότητα μὲ τὴν ὁποία καταγράφονται· δὲν ἀποτελοῦν δογματικὰ κείμενα μὲ τὴν ὑψηλὴ γλῶσσα καὶ θεολογία.

Γ. στὸν θαυμασμό, ποὺ προκαλεῖ γενικότερα ὁ μοναχισμός ὡς μία διαμαρτυρία ἀπέναντι στὸν συμβιβασμένο μὲ τὸ κακὸ κόσμο.

Δ. στὰ θαυμαστὰ καὶ ὑπερφυσικὰ βιώματα καὶ πράξεις, ποὺ καταγράφουν.

Ε. στὴν εὐσπλαγνία, ποὺ διασώζουν γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τὸν κόσμο.

Αὐτὴ ἡ παράδοση ἔτρεφε γιὰ αἰῶνες τὸ ὀρθόδοξο γένος² καὶ τὸν μοναχι-

¹ Ἀξιόλογη καταγραφὴ τῶν ἀποφθεγμάτων καὶ τῶν ἱστοριῶν τῶν Ἀμμάδων ἔκανε ὁ μακαριστὸς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Δημήτριος Τσάμης στὴ σειρὰ μὲ τίτλο «Μπτερικόν».

² «Ὁ Θεὸς εἶναι, γιὰ ὅσους θέλουν, ἡ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία τους, ὅλων, καὶ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀπίστων, καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ τῶν ἀσεβῶν, καὶ τῶν ἀπαιθῶν καὶ τῶν

σμό με ἀποκορύφωμα τὸ κίνημα τοῦ Ἠσυχασμοῦ τοῦ 14^{ου} αἰῶνα καὶ ἐκπρόσωπό του τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ. Ἡ παλαιὰ ἀπλότητα θὰ ἀντικατασταθεῖ με ἔργα ὑψηλῆς θεολογίας καὶ γλώσσας. Καὶ ἐνῶ ἡ παράδοση φάνηκε νὰ περνᾷ στὴ λήθη, κυρίως στὴν Τουρκοκρατία, ἀνανεώθηκε καὶ ξαναβρῆκε τὴ χαμένη της αἴγλη διαμέσου τῆς **Φιλοκαλικῆς Ἀναγέννησης** τοῦ 18^{ου} αἰῶνα. Μορφές ὅπως οἱ Ἅγιοι Μακάριος Νοταρᾶς, Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος κ.ἄ., γνωστοὶ με τὸ σκωπτικὸ προσωνύμιο «Κολλυβάδες», ἀναζήτησαν, ἐπιμελήθηκαν καὶ ἐξέδωσαν πολλὰ ἀσκητικὰ κείμενα καὶ συλλογές με πρὶο γνωστὴ τὴν «Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν» (Βενετία 1782), τὰ ὁποῖα κι ἀποτελέσαν τὸ «προζύμι» τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἡ βαυαρικὴ λαίλαπα πολέμισε λυσσαλέα τὴ φιλοκαλικὴ ἀναγέννηση, καθὼς, ὅπως ὅλος ὁ διαφωτισμένος κόσμος, θεωροῦσε ξεπερασμένη, ἀν ὅχι ἐπικίνδυνη, τὴν ἀσκητικὴ γραμματεία. Μόλις τὴ δεκαετία τοῦ 1960 θὰ ὑπάρξει μία ἐκ νέου ἀνακάλυψη, μελέτη καὶ προβολὴ της, γεγονὸς ποὺ θὰ ὀδηγήσει τόσο στὴν ἐπανεκδοσὴ ἀσκητικῶν ἔργων, ὅσο καὶ στὴν ἐπὶ ἀνδρῶν πολλῶν Ἱερῶν Μονῶν, κυρίως τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀπὸ ἐνθεοὺς ζηλωτὲς τῆς ἀγγελομίμητης πολιτείας.

Ἄραγε αὐτὴ ἡ παράδοση ἔχει νὰ προσφέρει κάτι στὸν σύγχρονο κόσμος; Ἀντὶ ἄλλης ἀπάντησης παραπέμπουμε ἐπιλεκτικὰ στὸ βιβλίο τοῦ Rowan Williams, 104ου ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κάντερμπουρι καὶ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας (2002-2012), με τίτλο *Τὸ μυστικὸ τῆς ἐρήμου, Ἔχει νὰ πεῖ κάτι σήμερα τὸ Γεροντικόν*; (ἐκδ. Ἐν πλῶ 2017), τὸ ὁποῖο θεωροῦμε σημαντικόν, καθὼς ἀπὸ ἓναν Ἀγγλικανόν, φιλορθόδοξο ἐνδεχομένως, ἐπισημαίνονται καὶ καταγράφονται με ἐνάργεια καὶ ἀπαράμιλλη ἐμβάθυνση τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ ἀφοροῦν σ' ἐμᾶς. Μιὰ ἀγγλικανικὴ μονογραφία στὴν πατρίδα τῶν ποτε Χριστιανῶν καὶ σήμερα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀδιάφορων περὶ τὴν θρησκείαν.

Μπορεῖ ἐν τέλει νὰ βοηθήσει ἡ ἀσκητικὴ τὴ σημερινὴ κατήχησι; Ἡ ἀπάντησι εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον θετική, καὶ πῶς ἄλλως, ὅταν ἡ ἀσκητικὴ –παρ' ὅλες τὶς παρεξηγήσεις καὶ ὑπερβολές– ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸ κομμάτι τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ προσπάθειας κάθε πιστοῦ³. Χρειαζονται, ὥστόσο, κάποιες

ἐμπαθῶν, καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν, καὶ τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀγραμμάτων, καὶ τῶν ὑγιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, καὶ τῶν νέων καὶ τῶν ἡλικιωμένων.» *Κλίμαξ*, Λόγος α' 4.

³ Ὁ Ἅγ. Νικόδημος Ἀγιορείτης συμπεριέλαβε τὰ Ἀποφθέγματα στὴν «Φιλοκαλία», καθὼς τὸ ἔργο ἀπευθυνόταν τόσο στοὺς μοναχοὺς ὅσο καὶ στοὺς λαϊκοὺς, ἐφόσον ὅλοι ἔχουν κληθεῖ στὸ μυστήριον τῆς ἐνόπτας, δηλαδὴ τῆς μυστηριακῆς ἑνώσεως με τὸν Χριστό καὶ τῆς ἀγαπητικῆς σύνδεσης μεταξὺ τους. Π. ΥΦΑΝΤΗ, *Κλίση, πορεία, μετοχή*, σ. 169.

ασφαλιστικές δικλίδες, προκειμένου οι νεόφυτοι της Ἐκκλησίας νὰ μὴν παρανοήσουν τὸ ἀσκητικὸ ἰδεῶδες καὶ ἥθος. Καταγράφουμε τὶς πρὸ σημαντικές:

Α. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τονίζεται ἐμφαντικά ἡ ριζικὴ διαφοροποίηση τῆς ἀσκητικῆς ἀπὸ τὴν βουδιστικὴ πνευματικότητα, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ παγκοσμίως, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Ἡ ὀρθόδοξη ἀσκητικὴ δὲν εἶναι ἀτομικὴ ἐξάσκηση γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς προσωπικῆς σωτηρίας, ἓνα βαρὺ καὶ ἐνίοτε ἀπάνθρωπο τυπικὸ ἀτομικῆς προόδου. Ἡ ὀρθόδοξη ἀσκητικὴ δὲν εἶναι ἀρνησίσκοσμη! Οἱ ἀσκούμενοι ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές δὲν ἐγκαταλείπουν τὸν κόσμον ἐπειδὴ τὸν ἀποστρέφονται. Δὲν εἶναι πλατωνικοὶ μὲ ἐπιδίωξη νὰ διαλύσουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἀγωνίζονται προκειμένου νὰ μεταμορφώσουν τὰ πάθη τοὺς σὲ ἀρετές! Δὲν νοιάζονται ἀπλᾶ γιὰ σωτηρία τῆς ψυχῆς τοὺς, ἀλλὰ προσεύχονται γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ σύμπαντος κόσμου, κάθε ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὴν κτίση τοῦ Θεοῦ, καθὼς αὐτὸς εἶναι ὁ κοινὸς ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ σωτηρίας. Καὶ κάτι ἀκόμη: Ἡ ἄσκηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας δὲν κατατείνει στὴν ἡθικὴ ἀναβάθμιση τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως συμβαίνει μὲ τὶς θρησκείες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ στὴν ἔνωση μὲ τὸν Χριστό!

Β. Ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος ἡ ἀσκητικὴ βιοτὴ νὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ τὰ παιδιά ὡς μία ὑπερφυσικὴ δύναμη καὶ γνώση, συσκοτίζοντας ἔτσι τὴν ἔννοια τῆς ἀγιότητας. Ὅφειλουμε νὰ διευκρινίσουμε τὸ νόημα τῶν πνευματικῶν καταστάσεων, πῶς δηλ. ὁ ἄνθρωπος μέσα ἀπὸ τὴ μετάνοια καὶ τὴν κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ ξαναβρίσκει τὴν χαμένη του ἀθωότητα, τὴν παραδείσια ἀγιότητα, ὅπου ὅλα μποροῦν νὰ συμβοῦν. Ὅπου τὸ θαυμαστὸ δὲν εἶναι τὸ γεγονὸς, θαῦμα, σημεῖο, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος στὴν προοπτικὴ τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Γ. Ὁ πειρασμὸς τῶν ἀκραίων ἀσκητικῶν πρακτικῶν. Σ' αὐτὴ τὴ συνάφεια καλὸ θὰ ἦταν νὰ προβάλλουμε τὴ συνέργεια Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ δευτέρου. Πῶς οἱ ἀσκητὲς κινούμενοι ἀπὸ θεῖο ἔρωτα ἐπιλέγουν ἀκραίους τρόπους νὰ τὸ ἐκφράσουν (μᾶλλον μόνον τυχαῖος δὲν εἶναι ὁ ὅρος «θεῖος ἔρως»), τοὺς ὁποίους δὲν ἀρκεῖ ἡ λογικὴ γιὰ νὰ τοὺς ἐρμηνεύσουμε.

Δ. Τὴν ἀνάδειξη τῆς μέριμνας γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία. Πολλοί, ἐντὸς Ἐκκλησίας, ἐνῶ παθιάζονται μὲ τὰ πνευματικὰ παλαίσματα, ἀδιαφοροῦν ἐπιδεικτικά γιὰ τὸν «τρόπο» τῶν Ἀββάδων καὶ τῶν Ἀμμάδων στὶς σχέσεις τοὺς μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, τὴ θεολογικὴ καὶ ποιμαντικὴ συμβολή τοὺς. Παραβλέπεται προκλητικὰ ἡ «εὐαισθησία» τῆς ἐρήμου γιὰ τὸν κόσμον: μοναστήρια μὲ ποικίλου εἶδους ἰδρύματα πρόνοιας. Ἀββᾶδες ποὺ στέλνονται γιὰ νὰ σώσουν ἁμαρτωλοὺς. Ἡ γλυκύτητα

καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅσους ξεστράτιζαν. Ἡ μαχητικότητα στὰ κοινωνικά προβλήματα. Ἡ υπεράσπιση τῆς ὀρθόδοξης πίστεως ὡς τῆς μόνης ζωῆς σωτηρίας ἐναντι τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Ἡ ποικίλη ἐλεημοσύνη κ.ἄ.

Ε. Ἡ βαθιὰ κατανόηση, ὅτι ἡ ἀσκητικὴ εἶναι πρῶτιστα ΤΡΟΠΟΣ⁴ καὶ ὄχι ἀπλὰ ΤΟΠΟΣ. Ἡ ἀναγκαία αὐτὴ διασάφηση θὰ ἡρεμήσει τοὺς ἀνίσυχους γονεῖς στὴ σκέψη, ὅτι «παρεύουμε» μελλοντικούς μοναχούς καὶ μοναχὲς στὰ κατηχητικά μας, ἀλλὰ κυρίως θὰ δώσει στὸ κάθε παιδί τὸ ἀναγκαῖο πλαίσιο, ὥστε νὰ μὴν ἀπορρίψει τὴν ἀσκητικὴ ὡς πρακτικὴ ξένη καὶ ἀδιάφορη πρὸς αὐτό!

Στ. Ὁφείλουμε νὰ κατανοήσουμε τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἀναδείχθηκε ἡ ἀσκητικὴ γραμματεία. Κάποιες ἀπὸ τὶς θέσεις, ἀπόψεις καὶ πρακτικὲς τῶν ἀσκητῶν δὲν ταιριάζουν οὔτε κἄν στὸν σύγχρονο μοναχισμό. Χρειάζεται ἡ διάκριση στὴν ἐπιλογή ἐκείνων τῶν στοιχείων ποὺ θὰ ἀναδεικνύουν τὴν «καρδιά» τῆς ἀσκητικῆς γραμματείας.

Ἀφοῦ διασφαλίσουμε τὴν ὀρθόδοξη κατανόηση τοῦ πλαισίου τῆς ἀσκητικῆς, μᾶς χαρίζεται μία τεράστια ποικιλία ἐμπειρικῆς κατῆχησης. Τὰ βιώματα τῶν Ἁγίων Ἀσκητῶν, Πατέρων καὶ Μητέρων, φανερώνονται ὡς πολύτιμα ἐργαλεῖα στὴν ἐμβάθυνση τοῦ ὀρθόδοξου τρόπου. Στὴν κατανόηση τῆς Παράδοσης. Στὴν ἐνεργητικὴ πίστι καὶ ὄχι τὴν ἀποχαυνωτικὴ ἐξιστόρηση. Στὴν κατῆχηση τῆς οἰκογένειας, καθὼς κάθε παιδί γίνεται ἀναμεταδότης τῆς ξεχασμένης παράδοσης. Ἐξάλλου, βοηθητικά στὴ γνωριμία μὲ τὴν ἀσκητικὴ παράδοση ὑπάρχουν πλέον πολλὰ παιδικὰ βιβλία, εἰκονογραφημένα καὶ παιδαγωγικὰ στοχευμένα, ποὺ ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ.

Οἱ συλλογὲς ἀποφθεγμάτων τῶν Ἀιμαδῶν καὶ Ἀββάδων, γνωστὲς ὡς Γεροντικά, περιέχουν εὐκολομνημόνευτες καὶ ἀπλὲς ἀπαντήσεις, οἱ ὁποῖες ἐνδείκνυνται γιὰ χρῆση στὰ παιδιά ἐναντι δύσκολων καὶ πυκνῶν θεολογικῶν ἀποκρίσεων σὲ ζητήματα πίστεως καὶ πνευματικῆς προσπάθειας.

Μὲ βάση τὰ παραπάνω ἐπιλεκτικά καὶ μόνο ἐνδεικτικά, προτείνουμε μέσα ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ πείρα τὴν ἀνάδειξη τῶν κάτωθι:

Α. Τὴν αὐστηρότητα τῶν μοναχῶν στὸν ἑαυτὸ τους καὶ τὴν ἐπιείκεια γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἐμβληματικὸ μάθημα γιὰ παιδιά! Χωρὶς ἠθικισμούς, μᾶς δίνεται

⁴ «ἐπ' ἀληθείας οὐκ ἔστι παρθένος ἢ ὑπανδρος ἢ μοναχός ἢ κοσμικός· ἀλλ' ὁ Θεός τοις τοιούτοις τῇ προαιρήσει τὸ Πνεῦμα δίδωσιν». «Περὶ πολιτείας ἐναρέτου διαφόρων πατέρων», 21, «Ἀποφθέγματα Πατέρων», «Les Apophtegmes des Pères», SC 498, σσ. 190-2.

μία εξαιρετική ευκαιρία για ἐμβάθυνση σὲ ζητήματα αὐτογνωσίας, σεβασμοῦ, εἰρηνικῆς συμβίωσης, ταπεινώσης, ἀνθρωπισμοῦ! Ἴσως τὸ πιὸ δυνατὸ ἀνάχωμα στὴν περιρρέουσα βία!

Β. Τὴ φιλάνθρωπη καρδιά τους. Ἀξεπέραστος παραμένει ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἁββᾶ Ἰσαὰκ⁵ περὶ τῆς σπλαχνικῆς καρδίας, ὁ ὁποῖος ἐμπεριέχει τὴν καθολικὴ ἀγάπη. Ἄλλωστε ὁλος ὁ ἀσκητικὸς κόπος, ἀγρυπνία, λατρεία, διακόνημα ἔχουν κέντρο τὴν καρδιακὴ ἀδιάλειπτη προσευχή γιὰ νὰ ζήσει ὁ κόσμος!

Γ. Τὴ φροντίδα τους γιὰ τὴν κτίση. Μέσα ἀπὸ τὶς σχετικὲς διηγήσεις γίνεται εὐκολότερα κατανοητὸ πὼς ὁ ἄνθρωπος, ἀγωνιζόμενος μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, μεταμορφώνει τὴν ὑπαρξή του σὲ νέο Ἀδάμ, ἔχοντας φροντίδα καὶ ἐπικοινωνία μὲ ὁλόκληρη τὴν κτίση. Ζωηρὸ παράδειγμα, ἡ σχέση τῶν Ἀγίων μὲ τὰ ζῶα. Ὁ Ἅγιος αἰσθάνεται μέρος τῆς κτίσης, μαθαίνει νὰ τὴν ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἔχει τὴν λεπτότητα νὰ τὴ φροντίζει.

Δ. Τὴν ἀποδέσμευση καὶ ἐλευθερία τῶν ἀσκητῶν ἀπὸ τὶς κάθε εἴδους ἐξαρτήσεις. Ἡ ἀποταγή καὶ ἡ ἀκτημοσύνη χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μποροῦν νὰ ἀναδειχθοῦν ὡς τὸ ἀντίβαρο στὴ σύγχρονη ἄμετρη καὶ ἄφρονα κατάχρηση τοῦ κόσμου, τὴν ἀνελεύθερη ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν τεχνολογία, τὰ κοινωνικὰ δίκτυα, τὸ φαίνεσθαι ἢ τὴν τρελή ἀγωνία τῆς κοινωνικῆς καταξίωσης. Μία ὠραϊώτατη συνάντηση μὲ θέμα τὶς προτεραιότητές μας ἢ τὶς ἐξαρτήσεις προσφέρεται βιωματικὰ ἀπὸ τὶς ἱστορίες τοῦ Λαυσαϊκοῦ.

Ε. Τὴ λεπτότητα στὶς συναναστροφές καὶ τὴν εὐγένεια τῶν τρόπων τῶν μεγάλων ἀσκητικῶν μορφῶν. Προκαλεῖ ἐκπληξη ἡ συμπεριφορὰ τῶν σκληραγωγημένων στὴν ἔρημο καὶ ἄσκηση Ἀγίων, οἱ ὁποῖοι ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ ἀκόμη καὶ τοὺς κώδικες κοινωνικῆς εὐπρέπειας, καθὼς ἡ καλοσύνη καὶ ἡ εὐγένειά τους ξεχειλίζει ἀβίαστα. Προσέχουν νὰ μὴν λυπήσουν τοὺς ἀδελφούς. Προνοοῦν γιὰ τοὺς ἀρρώστους. Ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ὠφέλεια τῶν ἄλλων. Σιωποῦν καὶ δὲν κατακρίνουν. Ἀνέχονται δύσκολες συμπεριφορές χάριν τῆς

⁵ «Τὶ εἶναι μιὰ σπλαχνικὴ καρδιά; Μιὰ καρδιά σὲ πυρκαγιά γιὰ ὁλόκληρη τὴ δημιουργία, γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, γιὰ τὰ πουλιά, τὰ ζῶα, γιὰ τοὺς δαίμονες, καὶ γιὰ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν. Μὲ τὴν ἐνατένισή τους, τὰ μάτια ἑνὸς σπλαχνικοῦ ἀνθρώπου χύνουν δάκρυα σὲ ἀφθονία. Μὲ τὸ ἰσχυρὸ καὶ ἔντονο ἔλεος ποὺ συγκρατεῖ τὴν καρδιά τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ, καὶ μὲ τόσο μεγάλη συμπόνια, ἡ καρδιά εἶναι ταπεινωμένη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀντέξει νὰ ἀκούσει ἢ νὰ δεῖ τραυματισμὸ ἢ τὴν παραμικρὴ θλίψη σὲ ὅποιοδήποτε δημιούργημα. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ἕνα τέτοιο πρόσωπο προσφέρει διαρκῶς προσευχή μὲ δάκρυα ἀκόμα καὶ γιὰ ἄλογα θηρία, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀλήθειας καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν βλάπτουν, νὰ προστατευτοῦν καὶ νὰ λάβουν ἔλεος λόγῳ τῆς μεγάλης συμπόνιας ποὺ καίγεται χωρὶς μέτρο σὲ μιὰ καρδιά ποὺ εἶναι σὲ ὁμοιότητα μὲ τοῦ Θεοῦ», ὁμιλ 81.

ἀγάπης ἢ τῆς ὑπακοῆς. Διασχίζουν ἑκατοντάδες χιλιόμετρα γιὰ νὰ διακονήσουν τὸν ἐμπερίστατο. Ξοδεύουν χωρὶς περισκευὴ τὸν ἑαυτό τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους γιὰ νὰ συντρεῖξουν ὅποιονδήποτε ἄλλον, στὸ πρόσωπο τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζουν τὸν Χριστό!

Στ. Τὴν ἄκρα ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστό, ἡ ὁποία ἐμπνέει τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἀρκεῖ ὡς παράδειγμα ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνα νὰ βρεῖ ἓναν τρόπο νὰ ἀνταλλάξῃ τὸ σῶμα του μὲ τὸ σῶμα ἑνὸς λεπροῦ. Τὰ δὲ ἀσκητικὰ κεφάλαια περὶ ἀγάπης μᾶλλον μελωδοῦν, παρὰ καταγράφουν στεγνὰ τὴν ἀγάπη. Πληγωμένοι ἐραστές τοῦ Θεοῦ οἱ ἀσκητές πάσχουν τὰ θεῖα, ἀναζητοῦν ἐναγώνια τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἀγρυπνοῦν τρυγώντας ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. Ἡ χρῆσις τῆς βαθιᾶ ἐρωτικῆς γλώσσας σὲ ἀρκετὰ συγγράμματα μπορεῖ ν' ἀποτελέσει ἱκανὸ δέλεαρ γιὰ τὰ μεγαλύτερα παιδιά, προκειμένου νὰ συζητήσουμε τὰ σπουδαῖα τῆς ζωῆς.

Ζ. Οἱ πνευματικὲς ἐμπειρίες ποὺ καταγράφονται στὰ ἀσκητικὰ ἔργα περιέχουν μία εὐρεία θεματολογία καὶ σύγχρονη προβληματική⁶. Ἡ συγχώρησις. Ἡ λατρεία. Τὰ πάθη καὶ πῶς λειτουργοῦν. Οἱ ἀρετές καὶ ἡ ἀπόκτησίς τους. Τὸ κακό. Ἡ ἐλεημοσύνη. Οἱ δοκιμασίες. Ὁ θυμὸς. Ἡ ὑπερηφάνεια. Ἡ συκοφαντία. Ἡ φιλαργυρία. Τὸ θάρρος. Ἡ ἐγκράτεια. Οἱ καλοὶ καὶ κακοὶ τρόποι. Ἡ ἀσκητικὴ γραμματεία –καταγράφοντας τὴν προσπάθεια κάθαρσης ἀπὸ τὰ πάθη– ἀναδεικνύεται ὡς εὐχρηστο ἐργαλεῖο γιὰ τὴν προσωπικὴ μας προσπάθεια καὶ διόρθωσις.

Η. Οἱ ποικίλες ἱστορίες τῶν ἀσκητικῶν κεμένων προσφέρουν μία μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ προβάλλουμε στὰ παιδιά ὑγιὲ πρότυπα. Ἀπέναντι στους ψεύτικους, τηλεοπτικούς, μιντιακούς, φαντασιακούς ἥρωες, ἔχουμε ἀνθρώπους πού πέφτουν καὶ σηκώνονται. Ἀποτυγχάνουν, ἀλλὰ δὲν ἀπελπίζονται. Ἀγωνίζονται φιλότιμα νὰ ἀρέσουν τὸν Θεὸ καὶ ὄχι στους ἄλλους. Ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνεπάρκειά τους καὶ ἐκζητοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχουν τίποτε δικό τους καὶ μοιράζουν τὰ πάντα...

⁶ «Μερικοὶ κοσμικοὶ ποὺ ζοῦσαν ἀμελῶς μὲ ἐρώτησαν: «Πῶς μπορούμε ἐμεῖς ποὺ ζοῦμε μὲ συζύγους καὶ εἴμαστε περικυκλωμένοι μὲ τόσες κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις ν' ἀκολουθήσουμε τὴν μοναχικὴ ζωή»; Καὶ τοὺς ἀπάντησα: «Ὅσα καλὰ μπορεῖτε, νὰ τὰ κάνετε, κανένα νὰ μὴ περιγελάσετε, κανένα νὰ μὴ κλέψετε, σὲ κανένα νὰ μὴ εἰπῇτε ψέματα, κανένα νὰ μὴ περιφρονήσετε, κανένα νὰ μὴ μισήσετε. Νὰ μὴ παραλείπετε τὸν ἐκκλησιασμό, νὰ δείχνετε συμπίνοια στοὺς πτωχοὺς, κανένα νὰ μὴ σκανδαλίσετε. Σὲ ξένο πράγμα καὶ σὲ ξένη γυναῖκα νὰ μὴ πλησιάσετε. Ἀρκεσθῆτε στὴν ἰδική σας γυναῖκα (πρὸβλ. Λουκ. 3, 14). Ἐὰν ζῆτε ἔτσι, «οὐ μακρὰν ἔστε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν (Μαρκ. 12, 34)». Κλίμαξ, Λόγος α΄, 37.

Θ. Τέλος, νὰ μὴν ξεχάσουμε ἐκείνους τοὺς «ἀλῆτες» γιὰ χάριν τοῦ Χριστοῦ, τοὺς διὰ Χριστὸν σαλοὺς. Δύσκολη ἐμβάθυνση, ἀλλὰ σίγουρα πολλαπλὰ ὠφέλιμη γιὰ τὰ παιδιά, ὅταν καταλάβουν τὴ μοναδικὴ ἐλευθερία ἔξω ἀπὸ κάθε καθωσπρεπισμὸ καὶ εἰκόνα στὴν ἐποχὴ τοῦ fake! Ἱερὴ ἀναρχία, ἐπαναστατικότητα καὶ ὠμὴ ἀλήθεια, ἀπεξάρτηση καὶ ἀπόλυτη ἐλευθερία συνιστοῦν ξεχασμένες εὐκαιρίες αὐθεντικῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας. Σὲ ἡλικίες ὅπου «βράζει τὸ αἷμα», ἡ ἀναμέτρηση μὲ τέτοιες μορφές μόνο ψυχωφελὴς μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ.

Χριστιανισμὸς χωρὶς ἄσκηση ξεπέφτει σὲ ἓναν εὐγενῆ, ἀλλὰ ἀνούσιο ἰδεαλισμὸ. Κατήχηση χωρὶς σαφῆ ἀναφορὰ στὴν πνευματικὴ καὶ ἀσκητικὴ προσπάθεια ξεπέφτει σὲ Sunday school. Στὴν ἀγωνία μας γιὰ μίαν ζωηρὴ, διαδραστικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ κατήχηση ἡ ἀσκητικὴ γραμματεία διαθέτει πολλὰ, χρήσιμα καὶ δοκιμασμένα ἐργαλεῖα. Χρειάζεται διάκριση στὴ χρῆση, προσοχὴ στὴ μετάδοση καὶ ἐμβάθυνση στὴν πρακτικὴ. Κρατᾶμε στὰ χέρια μας τὸ «manual», τὸ ἐγχειρίδιο, τῆς πνευματικῆς προκοπῆς τῶν παιδιῶν μας. Ἄλλωστε, στὴ συνίκη δικαιολογία τῆς ἄγνοιας πάνω στὴν κατήχηση, μίαν ἱστορίαν ἀπὸ τὰ ὠραία παιδικὰ γεροντικά ἢ τὰ συναξάρια καὶ μίαν καρδιακὴ συζήτηση ἀρκοῦν νὰ γίνει ἡ συνάντησή μας φανέρωση Θεοῦ, χαρᾶς καὶ ἐλπίδας. Γιατί τοῦτα τὰ κείμενα ἔχουν ζωηρὸ πνεῦμα⁷, ἀφοῦ χύθηκε πολὺ αἷμα (κόπος, μόχθος, δάκρυα) γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ!

⁷ Πέτρος Λαμασκινός, «Βιβλίον Β' - Λόγος ὦ» (24ος) (Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν, Γ' τόμος).